

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIO TEISMO ĮSTATYMO NR. 1-67 4
STRAIPSNIO 2 DALIES PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslas ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992 spalio 25 d.), Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas (1993-02-03, Nr. I-67). Naujausia Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimo praktika, atnaujinant Konstitucinio Teismo sudėtį kas treji metai vienu trečdaliu, atskleidė trūkstamą teisinę reguliavimą, galimus Lietuvos Respublikos Konstitucijos 77, 103, 108 straipsnių pažeidimus, prieštaringą ir konstituciniam teisinės valstybės principui, konstituciniam atsakingo valdymo principui prieštaraujantį valstybės valdžios įgyvendinimą.

Seimas laiku neįvykdė Konstitucinio Teismo teisėjų rotacijos, konstitucinio Konstitucinio Teismo sudėties atnaujinimo trečdaliu, nors Lietuvos Respublikos Konstitucijos 103 straipsnio 1 dalis imperatyviai numato, kad „Konstitucinis Teismas kas treji metai atnaujinamas vienu trečdaliu“ (Lietuvos Respublikos Konstitucija (Lietuvos Respublikos piliečių priimta 1992 m. spalio 25 d. referendume), prieiga per internetą: <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Konstitucija.htm>).

Lietuvos Respublikos Konstitucija nenumato galimybės teisėjams eiti pareigas ilgiau nei devynerius metus ir vieną kadenciją, neapibrėžia teisinės situacijos, kai pasibaigus Konstitucinio Teismo teisėjų įgaliojimų laikui (108 straipsnio 1 punktas), Seimas laiku nepaskiria kitų teisėjų. Konstitucinio Teismo įstatymas (4 straipsnio 2 dalis) reglamentuoja naujų teisėjų kandidatūrų pateikimo terminą, bet nenustato konkretaus Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimo termino. Patikslinant, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatytas imperatyvus reikalavimas, jog įvardyti valstybės pareigūnai „[...] privalo ne vėliau kaip prieš tris mėnesius iki eilinės teisėjų kadencijos pabaigos pateikti Seimui naujų teisėjų kandidatūras“ (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas, Galiojanti suvestinė redakcija (2020 06 30), prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.6034/asr>).

Sisteminis teisės aiškinimas suponuoja, kad Seimas pagal galiojantį įstatyminių reguliavimą turi teisę paskirti naują Konstitucinio Teismo teisėją (-us) iki Seimo narių įgaliojimų pabaigos (šią teisę numato Lietuvos Respublikos Konstitucijos 55, 57, 59 straipsniai). Tokia teisinė situacija neleistų Konstituciniam Teismui efektyviai, nuosekliai ir stabiliai vykdyti savo įgaliojimų, įgyvendinti teisminę valdžią Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo nustatyta tvarka.

Tuo atveju, kai yra pasibaigusi Konstitucinio Teismo teisėjo kadencija, iškiltų Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimų legitimumo klausimas, nes Lietuvos Respublikos Konstitucijos 108 straipsnio 1 punktas, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 11 straipsnio 1 dalies 1 punktas *expressis verbis* nustato, kad vienas iš Konstitucinio Teismo teisėjo įgaliojimų nutrūkimo pagrindų yra pasibaigęs įgaliojimų laikas. Be to, Lietuvos Respublikos Konstitucijos 104 straipsnio 1 dalis, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 17 straipsnio 1 dalis įtvirtina imperatyvų reikalavimą, kad Konstitucinio Teismo teisėjas vadovaujasi tik Lietuvos Respublikos Konstitucija. Minėto įstatymo 17 straipsnio 2 dalis nustato, kad Konstitucinis Teismas klauso tik Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir jai neprieštarujančių įstatymų.

Konstitucinio Teismo pirmininko neskyrimo problema *inter alia* suponuoja tai, kad galimai pažeidžiama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 103 straipsnio 2 dalis, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 4 straipsnio 4 dalis. Kol Seimas nepaskyrė naujo Konstitucinio Teismo teisėjo vietoj vieną kadenciją baigusio teisėjo, taip pat einančio ir Konstitucinio Teismo pirmininko pareigas, Lietuvos Respublikos Prezidentas negali teikti Konstitucinio Teismo pirmininko kandidatūros (ji teikiama tik paskyrus visus Konstitucinio Teismo teisėjus), o taip

pažeidžiama jo konstitucinė teisė, numatyta Lietuvos Respublikos Konstitucijos 77 straipsnio 2 dalyje, konstitucinė pareiga – 84 straipsnio 12 punkte, 103 straipsnio 2 dalyje.

Projekto tikslas yra papildyti teisinį reguliavimą, susijusį su konkrečiomis Konstitucinio Teismo sudėties ir sudarymo tvarkos nuostatomis. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas nenumato konkretaus termino, per kurį Seimas privalėtų paskirti Konstitucinio Teismo teisėjus iš Konstitucinio Teismo teisėjų kandidatūrų, kurias, kaip nustato Lietuvos Respublikos Konstitucijos 103 straipsnio 1 dalis, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 4 straipsnio 2 dalis, pateikia valstybės pareigūnai – Respublikos Prezidentas, Seimo Pirmininkas, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 4 straipsnio 2 dalis numato teisinę situaciją, kai nepaskyrus naujo teisėjo nustatytu laiku, jo pareigas eina kadenciją baigęs teisėjas „[...] tol, kol bus paskirtas ir prisieks naujas teisėjas“ (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas, Galiojanti suvestinė redakcija (2020 06 30), prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.6034/asr>).

Taip įstatyme įtvirtintas konkrečiai neapibrėžtas tęstinis laikotarpis, suteikiant teisę Seimui atidėlioti naujo teisėjo (-ų) paskyrimą. Žinoma, Seimo nariai turi diskrecijos teisę nepritari teikiamoms kandidatūroms į Konstitucinio Teismo teisėjus, tačiau pastaroji teisė tiesiogiai koreliuoja su Seimo nario konstitucinėmis pareigomis – „Konstitucijos 59 straipsnio 4 dalyje nustatyta Seimo nario pareiga jam einant savo pareigas vadovautis Konstitucija, valstybės interesais, savo sąžine ir nebūti varžomam jokių mandatų“ (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. liepos 1 dienos nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo statuto (1998 m. gruodžio 22 d. redakcija“) 15 straipsnio 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, prieiga per internetą: <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta267/content>).

Projektu siūlomas maksimalus trijų mėnesių terminas leistų kvalifikuotai ir laiku atlikti teisinės Konstitucinio Teismo teisėjų skyrimo procedūras, sudarytų tinkamas sąlygas Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui svarstyti ir pateikti Seimui nuomonę dėl Konstitucinio Teismo teisėjų kandidatūrų; Seimo nariams leistų laiku įgyvendinti Seimo nario teisę balsuoti dėl kandidatų į Konstitucinio Teismo teisėjus, laikantis Seimo statuto 115 straipsnio 2 dalyje numatytos balsavimo procedūros.

Parengto projekto uždaviniai: 1) nustatyti ir įteisinti konkretų terminą, per kurį Seimas privalo paskirti naujus Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjus, taip pat ir atnaujinant Konstitucinio Teismo sudėtį, valstybės pareigūnams – Respublikos Prezidentui, Seimo Pirmininkui, Aukščiausiojo Teismo pirmininkui – pateikus naujų teisėjų kandidatūras; 2) nustatyti ir įteisinti konkretų terminą, apibrėžiantį kadenciją baigusio Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjo pareigų ėjimo laikotarpį, kol bus paskirtas ir prisieks naujas teisėjas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatorius Seimo narys Stasys Tumėnas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatyme nenumatytas konkretus terminas, per kurį Seimas privalėtų paskirti Konstitucinio Teismo teisėjus iš Konstitucinio Teismo teisėjų kandidatūrų, kurias pateikia valstybės pareigūnai; Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatyme nenumatytas konkretus terminas, reglamentuojantis kadenciją baigusio Konstitucinio Teismo teisėjo pareigų ėjimo laikotarpį, nes įstatyme įtvirtinta abstrakti ir tęstinė termino apibrėžties formuluotė: „[...] jo pareigas eina kadenciją baigęs teisėjas tol, kol bus paskirtas ir prisieks naujas teisėjas“ (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymas, Galiojanti suvestinė redakcija (2020 06 30), prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.6034/asr>).

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Nauju teisiniu reguliavimu siekiama nustatyti ir įteisinti naujas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 4 straipsnio 2 dalies nuostatas, numatančias, kad: 1) Seimas privalo ne vėliau kaip per tris mėnesius po teisėjų kandidatūrų pateikimo paskirti naujus Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjus; 2) nustatytu laiku nepaskyrus naujo teisėjo, jo pareigas ne ilgiau kaip tris mėnesius eina kadenciją baigęs teisėjas, kol bus paskirtas ir prisieks naujas teisėjas.

Naujas teisinis reguliavimas pašalins teisinio reguliavimo spragą, garantuos konstitucinių teisės viršenybės ir atsakingo valdymo principų laikymąsi, užtikrins Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo ir teisėjų nepriklausomumą, efektyvų, nuoseklų ir stabilų Konstitucinio Teismo darbą.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo projekto pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymo projektas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Projekto priėmimas kriminogeninei situacijai ir korupcijai įtakos neturės.

7. Kaip įstatymo projekto įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Projekto įgyvendinimas verslo sąlygoms ir jo plėtrai poveikio neturės.

8. Įstatymo projekto inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priimti naujų, pakeisti ar panaikinti kitų galiojančių teisės aktų nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

11. Jeigu įstatymo projektui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Projektui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikės.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks projektui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Projektui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės.

13. Projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Projekto rengimo metu vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis
„Konstitucija“, „Konstitucinis Teismas“, „įstatymas“, „teisėjas“, „parlamentas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Nėra.

Teikia:

Seimo narys Stasys Tumėnas